

BERNÁTSKY FERENC

Plohn József életrajza

A legismertebb vásárhelyi fényképész, Plohn József Ábrahám 1869. július 7-én született Makón. Édesapja Plohn Illés, az első vásárhelyi fényképész, édesanyja Kugler Amália. A család 1870-ben költözött Hódmezővásárhelyre. Plohn Józsefnek három testvére volt, a legidősebb Eleonóra, aki férjével, Szabó Dezső posta- és távíroda-főtisztel együtt korán elhunyt. Idősebb öccse, Henrik Gyula nyomdásznak tanult, majd 1902-ben Budapestre költözött és a Pátria Nyomda metőrje lett, felesége Herczeg Mária, nevelt lányuk Plohn Irén. Fiaatalabb öccse, Béla előbb Kiskunfélegyházán, majd Kiskunmajsán könyvkötőmester és fényképész, felesége, Neubach Malvin, lányaik Eszter és Katalin.

Plohn József az 1879/80-as tanévtől az 1882/83-as tanév végéig a református főgimnázium tanulója volt. Gimnáziumi tanulmányainak befejezése után édesapja műtermében sajátította el a fényképezés alapjait, majd két évig tanult Koller Károly császári és királyi udvari fényképész fővárosi műtermében. Betegeskedő édesapjától 1887-ben átvette a műterem vezetését. 1890–91 fordulóján katonai szolgálatát töltötte. 1892. június 28-án feleségül vette Hirn Fannit, akivel annak 1937 júliusában bekövetkezett haláláig élt együtt. Tanulmányúton járt Münchenben, Firenzében, Rómában, Párizsban. Párizsi tanulmányútjáról – ahol a „fényképezés és a czinkográfia legújabb vívmányait, ... az opál-képek, valamint a platina-képek készítési módját” sajátította el – 1894 márciusában érkezett haza.

Az 1896-os Országos Millenniumi Kiállításon „az alföldi népeletet és mezei gazdálkodást ábrázoló” fotókkal Plohn Illés és József I. díjat és millenniumi nagyérmet nyertek. A kiállításon Ferenc József személyesen is gratulált Plohn Józsefnek.

A Plohn-műteremben az 1880-as évek végétől megfordult Tornyai János, Iványi-Grünwald Béla festő, Kallós Ede szobrász, 1892 nyarán László Fülöp festőművész, majd az 1900-as évek elejétől Pásztor János szobrász, Rudnay Gyula, Endre Béla és Várady Gyula festők, Kiss Lajos, a későbbi néprajztudós, később Koszta József és Vén Emil festők.

1902 kora őszen a Kolozsvári Országos Történelmi Erekllye Múzeum felhívására lefényképezte a még élő vásárhelyi 48-as honvédeket, 89 db üvegnegatív szélére felírta a felvételen szereplő honvéd nevét is.

Az 1890-es években és az 1900-as évek elején közel háromezer felvételt készített Hódmezővásárhelyen és környékén a tanyákról, a gazdasági épületekről, a lakóépületekről és azok berendezéseiről, a fazekastermékek előállításának teljes munkafolyamatáról, különféle mesterségekről, mint például a takács, a méhész, a halász, a mézeskalács-készítő. Megörökítette az állat-tartók és földművelők munkáját, a subák és textilek hímzését, esküvői szertartásokat, gyermekjátékokat, de még a temetői fejfákat is. Az elkészült felvételek egy részét az 1904 augusztusában megrendezett Ipari és Mezőgazdasági Kiállításon mutatta be. Itt állította ki 41 darab-ból álló fényképsorozatot is, melyen „*tiszta magyar fajból válogatva, a vásárhelyi férfiak és nők tipikus alakjai*” szerepeltek. Az antropológiai felvételek mellett „*ott látjuk a város minden nevezetesebb részét, épületeit, utcáit, a kanyargó Tisza partjáról hangulatos tájképi részleteket, a határ minden részéről tanyákat a rajtuk folyó mezei munkák csaknem mindenikével, szőlőskerteteket, sétálóhelyeket stb.*” megörökítő felvételeit is. A kiállításon bemutatott néprajzi tárgyakat Tornyai János kérésére szintén lefényképezte.

Szeremlei Sámuel megrendelésére számos felvételt készített a Hódmezővásárhely története című monográfia 4. kötetéhez. Az 1913 augusztusában dr. Kenéz Sándor szerkesztésében megjelent *Tanyai Újság* az aratás fázisait bemutató 8 képe mellett egy tanyaudvart és egy, a vásárhelyi öreg gazdákat ábrázoló műtermi fotóját is közölte.

1911-ben, édesapja halálát követően kiváltotta az iparengedélyt és így hivatalosan is átvette a műterem működtetését.

Az első világháborút követően nehéz helyzetbe került, egyrészt a lehetőségeinél több hadikölcsön jegyzése miatt, másrészt a fizetőképes kereslet csökkenése és a konkurrencia erősödése okán. Anyagi helyzetének javítása érdekében 1922 során az összegyűjtött anyagot egy 6 részesre tervezett, „*Képek a nagy magyar alföldi népeletről*” című fotóalbuma kívánta megjelentetni. Az album – Plohn leírása szerint – a következő részekből állt volna:

„1. sorozat:

Régi magyar díszítmények és muzeális tárgyak.

2. sorozat:

Cserepes (göloncsér) mesterség.

Tartalmazza: Munkálatokat, primitív szerszámokat, régi és modern használati és művészeti edényeket.

3. sorozat:

Mezőgazdaság.

Tartalmazza: Mindenféle mezőgazdasági munkálatokat, régi, már divatját multa munkálatokat is (kézzel vetés, nyomtatás lóval, szórás s többi) szántás, vetés, aratás, tanyák, tanyaudvarok, górék, hombárok, lovak, tehenek, juhok s a többi.

4. sorozat:

Magyar alakok.

Tartalmazza: Népviselet, szokások, háziipar, tákácmesterség, halászat, lakodalom.

5. sorozat:

Magyar épületek.

Tartalmazza: Házak, udvarok, szobák, banyake-mencék, kapuk, ablakok, kerítés.

6. sorozat:

Temető.

Tartalma: Régi magyar fejfák, harangok.”

Az album megjelenítéséhez pénzügyi segítséget keregett, ezért 1922 szeptemberétől önmaga és ismert vásárhelyi személyiségek – dr. Imre József, Szathmáry Tihamér, Csokán Pál – által írt folyamodványokkal igyekezett befolyásos támogatókat megnyerni az album kiadásához. Az elismerő ajánlások ellenére sem sikerült a szükséges összeget előteremtenie. Látván a segítség elmaradását, saját költségén összeállította a 125 fényképből álló első sorozatot. 1923. január 26-án Hainiss Győző tábornok közbenjárására Horthy Miklós kormányzó fogadta Plohn-t és megtekintette a képeket, s bár a kormányzónak nagyon tetszettek azok, anyagiakkal ő sem támogatta a vállalkozást. Az Érdekes Újság a kormányzói fogadás híret meghallva az 1923. február 22-én megjelent számában leközölte 10 képet. Az idősödő Plohn ezután egészen 1927-ig nem kereste a kiadás lehetőségét, ekkortól azonban 1933-ig több ízben is kért ajánlásokat ismert közéleti emberektől, dr. Banner Jánostól, dr. Imre Józseftől, Szeder Ferencről, Móra Ferencről és dr. Kogutowitz Károlytól, akik támogatásukról és nagyrabecsülésükről biztosították, de anyagi támogatást az ő közbenjárásukkal sem sikerült szereznie. Végül 1933 novemberében Plohn írt egy sikertelen folyamodványt a kiadás ügyében Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszternek. Ezután már csak egy dr. Baktay Ervin által írt ajánlás ismert 1940 júniusából.

A teljes, 6 sorozatból álló albumot tehát nem sikerült kiadni, azonban a szegedi múzeum 1927-ben megvásárolta az első sorozat egy példányát, majd ezt követően Hódmezővásárhely városa 1929-ben a néprajzi múzeuma részére vásárolt az idős mestertől kb. 300 darab fényképet. A megvásárolt képek között szerepelt a döntően 1902-ben készített 141 db honvédportré, az

1904-es kiállításon bemutatott 42 db portré, a román katonák gimnáziumbéli pusztításáról 1919-ben készített 10 fotó, illetve a „*Képek a nagy magyar alföldi népeletről*” című fotóalbum több mint száz képe.

Az 1934-ben alakult Tornyai Társaság alapító tagja volt.

Első felesége halálát követően újra megnősült, feleségül vette Nagy Máriát.

1944 nyarán deportálták az idős fényképészt, aki útban a koncentrációs tábor felé egy marhavagonban hunyt el.

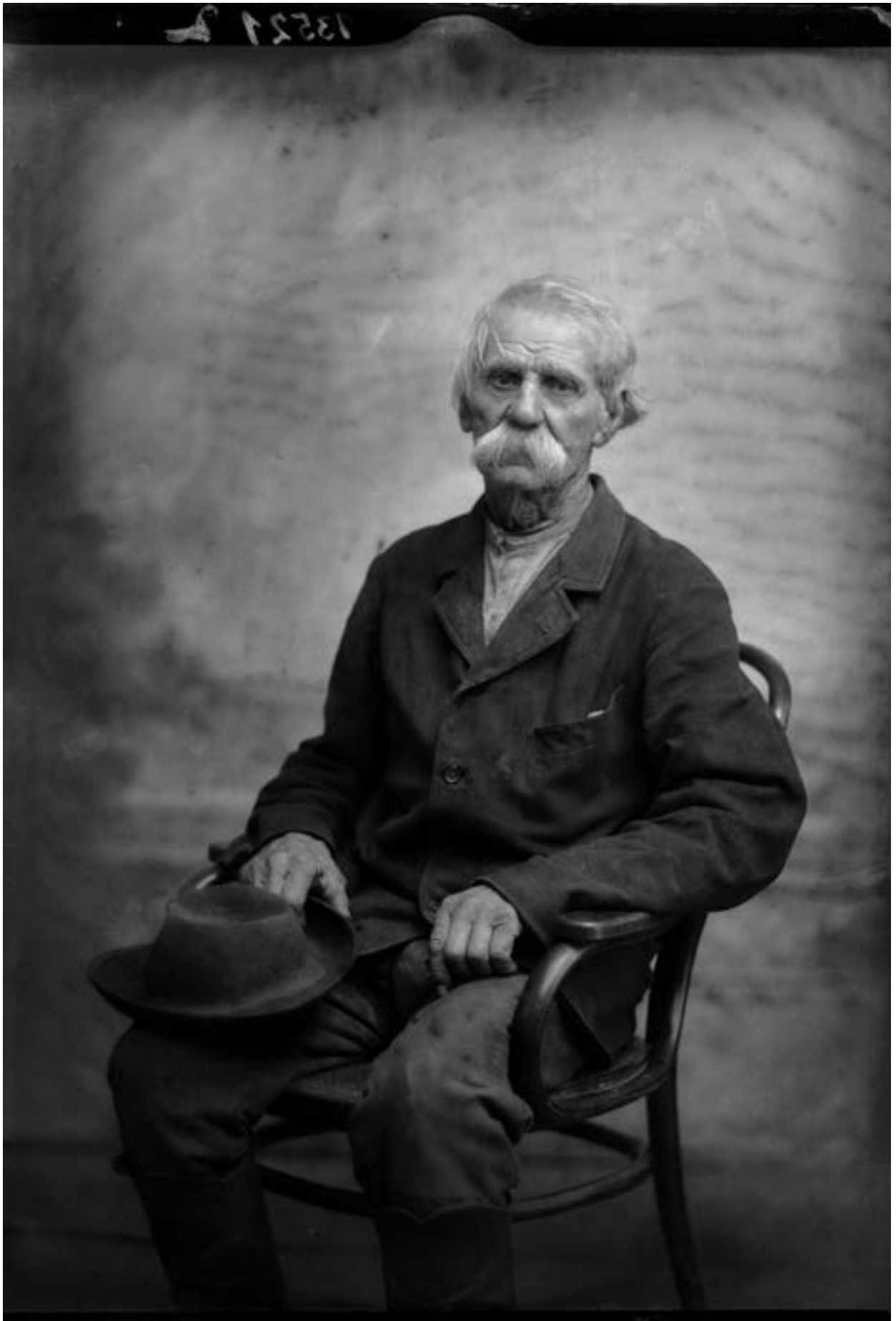
Plohn József 1635 db üvegnegatívból álló hagyatékát 1952-ben vásárolta meg a múzeum az özvegyétől.

Mintyán János (1829 k.)

Spitzer Lipót (1827–1909) házaló

Szabó Ferenc (1828–1915) földműves